

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เป็นมรดกทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งในยุคปัจจุบันที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ในสังคมต้องอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ภาษายังเป็นเครื่องมือสำหรับเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ อีกด้วย ดังที่ บุญถนอม อัครดาก (2514, หน้า 29) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการศึกษาหาความรู้ในวิชาการทุกแขนง การเรียนภาษาไทยเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญของคนไทยทุกคน วิชาภาษาไทยสำคัญยิ่งกว่าวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่น ๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้เป็นเพราะต้องอาศัยวิชาภาษาไทยเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนวิชาเหล่านั้น จากความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดหลักสูตรของทุกระดับการศึกษาให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2531 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรมวิชาการ, 2535, หน้า 7) กำหนดให้วิชาภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนตามสมควรแก่วัย ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์พัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าไปอย่างมากมาย ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

เป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งเน้นกระบวนการและนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา (กองวิจัยทางการศึกษา, 2535, หน้า 1) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย จึงควรเน้นการฝึกปฏิบัติให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ดังหลักปรัชญาการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ ซึ่ง ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2525, หน้า 377) สมพร มั่นตะสูตร (2526, หน้า 108) และ อนุรักษ์ ชรรณคุณ (2532, หน้า 132) กล่าวไว้ในแนวเดียวกันว่า นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว

ถ้าได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและหาก ได้ปฏิบัติกิจกรรมมากเท่าใดก็จะเกิดการเรียนรู้ มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 3) ได้สรุปไว้ว่า การเรียนโดยการปฏิบัติและการเรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายค่อนักเรียน จะ ทำให้มีความคงทนในการเรียนรู้ได้ดีกว่าวิธีอื่น ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยควรเน้น การปฏิบัติและเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชีวิตจริงเพราะการที่นักเรียนมองเห็นความสำคัญ เกิดความ ทอใจและสนใจในสิ่งที่จะเรียนรู้กิจกรรมนั้นจะมีความหมายและมีคุณค่าต่อตัวนักเรียนมิใช่เป็น เพียงกิจกรรมหนึ่งในชั้นเรียนเท่านั้น

ความล้มเหลวของการศึกษาในปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ เนื่องจากนักเรียนไม่ได้รับการฝึกปฏิบัติส่วนใหญ่ ครูใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือเน้นครูเป็นศูนย์กลางโดยการบอกอธิบายความรู้เน้นการท่องจำทำให้ นักเรียนขาดโอกาสในการฝึกปฏิบัติจริง และจากการติดตามผลการใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ (กองวิจัยทางการศึกษา, 2535, หน้า 1) พบว่าครูมักใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีครู เป็นศูนย์กลาง และมุ่งเน้นพัฒนาพฤติกรรมความรู้ทางความรู้ในเนื้อหามากกว่ากระบวนการ ซึ่งเรื่องนี้ บุญถิ่น อัดฉากร (2514, หน้า 22-24) ฐะปะนีย์ นาคทรพรพ (2525, หน้า 2) อมรวิรัช นาคทรพรพ (2539, หน้า 48) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 1) กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า ครูยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ และเนื้อหา เน้นให้นักเรียนท่องจำทฤษฎีของภาคปฏิบัติมากกว่าให้ลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ในระหว่างที่มีการเรียนการสอน ครูไม่ได้ประเมินผลการเรียนการสอนแต่ทำการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อนำผลมาตัดสินการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งเน้นการวัดความรู้ ความจำ ในเรื่องนี้ ชากวิต ชมชื่น (2540, หน้า 18) กล่าวว่า ครูมักจะแยกการเรียนการสอนและ การประเมินผลออกจากกัน โดยเน้นการสอนปลายภาคเรียนเพื่อนำผลของการสอบนั้นมาตัดสิน จัดตำแหน่งนักเรียน และนิยมใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบซึ่งไม่สามารถวัดพฤติกรรมของนักเรียน ได้ครอบคลุมทุกด้านเพราะ โดยส่วนใหญ่แล้ววัดด้านความรู้ความจำและการระลึกได้ในสิ่งที่ ครูสอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมระดับขั้น ๆ ของพุทธิพิสัย การที่ครูมองภาพการสอน การเรียนรู้และ การประเมินผลเป็นงานที่แยกออกจากกัน ทำให้ครูประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจาก สอนหรือบอกความรู้ให้แก่ นักเรียนคือสอบ ทำให้นักเรียนวิตกกังวลกับการสอบและผลสอบ ซึ่งในเรื่องนี้ ส.วาสนา ประवालพุดษ์ (2539, หน้า 31) กล่าวว่า ผลกระทบของการสอบทำให้

นักเรียนไม่มีความสุขในการเรียนเพราะเน้นการสอบ ทั้งสอบปลายภาคและการสอบเลื่อนชั้น กำหนดวันสอบอย่างเป็นทางการ เข้มงวดมากขึ้นในชั่วโมงสอบและใช้ผลการสอบเพียงไม่กี่นาที ซึ่งเป็นชี้ขาดอนาคตของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ภาวินี ศรีสุขวัฒนานันท์ (2540, หน้า 57) ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนมีความวิตกกังวลกับการสอบที่จะต้องแสดงความสามารถ ให้ปรากฏในเวลาอันจำกัด ความรู้สึกกังวลของนักเรียนดังกล่าวทำให้ผลการสอบเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง สาเหตุของความกังวลคือผลการสอบ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้นักการศึกษาปฏิรูปการเรียนการสอนและการประเมินผล โดยผสมผสานเข้าด้วยกัน วิธีการนั้นคือการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผลจากงานที่นักเรียนได้ทำขึ้นและเลือกเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ โดยผลงานนั้นเป็นสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้วัตถุประสงค์ของนักเรียนได้ครอบคลุมทุกด้านและตรงกับสภาพการเรียนรู้ที่แท้จริงของนักเรียน เนื่องจากสามารถประเมินผลได้ทั้งกระบวนการในการทำงานและผลงานที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทั้งในระหว่างที่มีการเรียนการสอน (Formative Evaluation) และการประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) ซึ่งมีประสิทธิภาพเชิงบวกในสถานการณ์การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งช่วยให้มองเห็นภาพกว้างและซับซ้อนของการปฏิบัติงานของนักเรียนในสภาวะการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลมิใช่เป็นเพียงผู้ถูกประเมินเท่านั้น และสำคัญที่สุดคือทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมให้พัฒนาความสามารถที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียน ดังนั้นการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานจึงเป็นทั้งสิ่งที่แสดงถึงการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังที่ เสริมศรี ไชยพร (2539, หน้า 9-15) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงานของนักเรียนเป็นทั้งสิ่งที่แสดงถึงการเรียนการสอนและการประเมินผล มิใช่อย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นสิ่งที่มีความหมายมากกว่าการแยกการสอนออกจากการประเมินผลอย่างเด็ดขาดในรูปแบบเดิม เพราะแนวคิดที่ถูกต้องของการประเมินผลคือการประเมินผลเป็นกระบวนการหนึ่งของการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนและครู (สุรพล จิตต์อำไพ, 2529, หน้า 17) ฉะนั้นการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานทำให้สภาพการเรียนการสอนการประเมินผลเป็นธรรมชาติและเป็นเรื่องเดียวกัน

การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน จะสมบูรณ์มีความหมายและมีคุณค่า เมื่อมีการจัดทำ
 อย่างเป็นระบบหรือเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวของ
 กรมวิชาการ (2539, หน้า 71-74) เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยนำมาปรับให้เหมาะสมกับ
 นักเรียนและเนื้อหา ซึ่งมีกระบวนการที่จำเป็น 10 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนและจัดระบบจัดทำแฟ้มสะสมงาน
2. การเก็บรวบรวมและจัดระบบผลงาน
3. การคัดเลือกผลงาน
4. การสร้างสรรค์แฟ้มสะสมงาน
5. การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน
6. การตรวจสอบความสามารถของตนเองและการบรรลุเป้าหมาย
7. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน
8. การปรับเปลี่ยนผลงาน
9. การประเมินผล
10. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน

การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน จะทำให้นักเรียนยอมรับว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของ
 กระบวนการเรียนรู้ นักเรียนจะกระตือรือร้นในการรวบรวมผลงาน คัดเลือกผลงาน และมีพลัง
 ในความคิดโดยอิสระ ภูมิใจในการเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนในโรงเรียน
 จะมีความหมายแก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษากระบวนการและงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทาง
 การเรียนในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 เพราะผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้คงจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน
 วิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้แฟ้มสะสมงาน
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้แฟ้มสะสมงานกับที่ไม่ใช้แฟ้มสะสมงาน

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทยของนักเรียนหลังจากใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่าก่อนใช้แฟ้มสะสมงาน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ใช้แฟ้มสะสมงานกับนักเรียนที่ไม่ใช้แฟ้มสะสมงานมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าแดด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน 452 คน
2. ตัวแปรที่จะศึกษามีดังนี้
 - 2.1 ตัวแปรต้น คือการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน และการประเมินผลแบบเดิม
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เนื้อหาตามหลักสูตรภาษาไทย ด้านทักษะการเขียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ การเขียนคำ วลี ประโยคที่กำหนดให้ถูกต้อง กัดลายมือถูกต้อง รวดเร็วและสวยงาม เขียนตามรูปแบบที่กำหนดโดยลำดับความคิด เหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เขียนแสดงความคิดอย่างเสรีและเชิงสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญของการเขียน และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามวิธีการเขียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิชาภาษาไทย หมายถึง เนื้อหาด้านการเขียนตามหลักสูตรภาษาไทย ด้านทักษะการเขียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ การเขียนคำ วลี ประโยคที่กำหนดให้ถูกต้อง กัดลาเมื่อถูกต้อง รวดเร็วและสวยงาม เขียนตามรูปแบบที่กำหนดโดยลำดับความคิดเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เขียนแสดงความคิดอย่างเสรีและเชิงสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญของการเขียนและปฏิบัติคนอย่างถูกต้องตามวิธีการเขียน

แฟ้มสะสมงาน หมายถึง แหล่งรวบรวม บรรจุผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกและกำหนดเกณฑ์การประเมินผล เพื่อแสดงถึงความสามารถ ความพยายาม ความก้าวหน้า

ประโยชน์ที่ได้รับจากดรรชนี

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการประเมินผลในวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางในการนำการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น ๆ